

Роман Миронюк

*професор, кафедри адміністративного
права, процесу та адміністративної
діяльності Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Важливої уваги заслуговує статус військовослужбовців як суб'єктів адміністративної відповідальності. На військовослужбовців покладено важливе завдання оборони держави, тому і підвищенні вимоги ставлять до цієї категорії службовців. Актуальною залишається проблема притягнення військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень на території проведення військових дій. Рівень суспільної небезпеки та шкідливих наслідків негативно впливає на стан військової дисципліни, що, своєю чергою, відображається на боєготовності та боєздатності військових підрозділів і частин Збройних Сил України та прирівняних до них військових формувань. Серед примусових заходів, спрямованих на зміцнення законності і правопорядку у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях законодавством України передбачено адміністративну відповідальність за військові адміністративні правопорушення. Адміністративна відповідальність військовослужбовців - це форма юридичної відповідальності за правопорушення, яке не пов'язане з виконанням службових обов'язків військовослужбовцями та не є кримінально караним. Вона розповсюджується також на військовозобов'язаних у період проходження ними військових зборів. Адміністративні стягнення накладаються органами Національної поліції України, державними інспекціями, виконавчими комітетами, адміністративними комісіями, судами. У пункті 45 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України вказано: «За вчинення адміністративних правопорушень військовослужбовці несуть дисциплінарну відповідальність за цим Статутом, за винятком випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення». Це не є доречним, оскільки статутом не передбачається перелік адміністративних правопорушень. Пункт 75 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України передбачає, що начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках [1]: а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної

або вартової служби; б) порушення публічного порядку або військової дисципліни вчинене за межами розташування військової частини; в) правопорушення вчинене під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку. Отже, єдиною фактичною підставою притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності є вчинення ними адміністративного проступку. На сьогодні масовий характер мають випадки грубого порушення військової дисципліни. Зокрема, набуло поширення вживання алкогольних напоїв у місцях розташування бойових підрозділів і районах проведення антитерористичної операції військовослужбовцями Збройних Сил України, які призвані під час часткової мобілізації. Така ситуація негативно впливає на обороноздатність держави й авторитет Збройних Сил України. Тому, з метою посилення відповідальності військовослужбовців за порушення військової дисципліни, для забезпечення правопорядку та військової дисципліни у Збройних Силах України, був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» [2]. В 2015 році КУпАП уперше запроваджено адміністративну відповідальність за вчинення військових адміністративних правопорушень, КУпАП доповнено Главою 13-Б «Військові адміністративні правопорушення». Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» від 13 грудня 2022 року № 2839-ІХ цю главу було значно оновлено, в тому числі щодо посилення відповідальності військовослужбовців [3]. Зокрема, запроваджено відповідальність за відмову від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника), самовільне залишення військової частини або місця служби, необережне знищення або пошкодження військового майна, зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, недбале ставлення до військової служби, бездіяльність військової влади, порушення правил несення бойового чергування, порушення правил несення прикордонної служби, порушення правил поведіння зі зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями. Стаття 24 КУпАП установлює систему стягнень за вчинення адміністративних правопорушень. Однак не всі з передбачених цією статтею адміністративних стягнень можуть застосовуватися до військовослужбовців, а саме: громадські роботи, виправні роботи, суспільнокорисні роботи, штрафні бали, адміністративний арешт та видворення за межі України; а до військовослужбовців строкової служби - водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених

відповідно до законів України військових формувань у разі порушення правил дорожнього руху, крім того, - штраф. Поряд із цим, згідно зі змінами до чинного законодавства, до військовослужбовців за вчинення військових адміністративних правопорушень може бути застосовано такий вид стягнення, як арешт з утриманням на гауптвахті [4]. Відповідно до ст. 32-1 КУпАП, «арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців жінок». Це покарання відбувається на гауптвахтах Служби правопорядку в спеціальних приміщеннях, які обладнано в органах управління Служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців чоловіків. З наведеного насамперед вбачається, що адміністративна відповідальність настає за порушення, які не стосуються службової діяльності, а дисциплінарна відповідальність - за порушення, пов'язані з виконанням службових обов'язків. Вирішення всіх проблем, пов'язаних із застосуванням відповідальності за адміністративне правопорушення, можливе лише у випадку прийняти 168 нового Кодексу про адміністративні проступки, оскільки внесення змін до чинного Кодексу про адміністративні правопорушення не вважається за доцільне. Новий Кодекс про адміністративні проступки повинен закріпити нові концептуальні положення щодо адміністративної відповідальності.

Статтю 15 КУпАП «Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень» визначено особливості відповідальності військовослужбовців за вчинення адміністративних правопорушень, у тому числі за порушення правил дорожнього руху. Зокрема визначено, що військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами.

За порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху зазначені особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. В той же час до зазначених осіб не може бути застосовано громадські роботи, виправні роботи, адміністративний арешт.

Однак слід враховувати, що при порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується.

Відповідно до статті 235-1 КУпАП матеріали справи про вчинені водіями військових транспортних засобів - військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових

обов'язків правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, а саме: передбачені частинами першою, четвертою і п'ятою статті 121, статтею 121¹, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 122, частиною першою статті 123, статтями 124 - 126, статтею 132 КУпАП розглядає військова інспекція безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Від імені військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України розглядати справи про адміністративні правопорушення мають посадові особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Посадова особа військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, розглянувши справу про зазначені у частині першій цієї статті правопорушення, може накладати на винних адміністративне стягнення у вигляді попередження або передати матеріали про ці правопорушення відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до відповідальності згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Протоколи про вчинені водіями військових транспортних засобів - військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків порушення правил дорожнього руху, за які може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, передаються військовим інспектором безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України до суду.

Матеріали про вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків правопорушення, передбачені статтями 80, 126, 128, 128-1, частинами першою і другою статті 129 і статтею 140 цього Кодексу, передаються військовою інспекцією безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідним командирам (начальникам) для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

1. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 22-23. Ст.197.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців та деяких інших осіб: Закон України від 16 березня 2017 року № 1952-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 17. Ст.205.

3. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2839-IX. Офіційний вісник України від 07.02.2023. № 13, Стор. 13. Ст. 763.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. Відомості Верховної Ради. 1984, додаток до № 51. Ст.1122.